

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора,
професора кафедри економіки підприємства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка –
Шаульської Лариси Володимирівни на дисертаційну роботу
Коновалюк Ірини Василівни на тему:
«Формування та розвиток системи моніторингу діяльності
бізнес-структур», подану на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 076
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Ефективність діяльності бізнес-структур є результатом коректного управлінського впливу, якість якого безпосередньо залежить від вчасного продуктивного опрацювання великого масиву даних, що комплексно характеризують внутрішнє та зовнішнє середовище компанії за широким переліком ознак. У висококонкурентному бізнес-середовищі саме інформаційне поле є предметом постійного напруженого спостереження та аналізу, результатом якого є ідентифікація трендів за слабкими сигналами, проявлення латентних процесів з потенціалом зростання або загроз, вимірювання глибини та масштабів відхилення від бажаної траєкторії розвитку тощо. У зв'язку з цим, виокремлення функції моніторингу діяльності є логічним та перспективним кроком на шляху підвищення ефективності управлінських рішень та менеджменту в цілому.

З урахуванням значення якісного моніторингу висувуються вимоги щодо його повноти, об'єктивності результатів, релевантності даних тощо. Пріоритетними є два чинники впливу на якість моніторингової діяльності: перше – це професійна компетентність, світогляд та цінності фахівців, які планують інформаційний супровід, оцінюють та інтерпретують отримані результати, обґрунтовують на цій основі управлінські рішення та моделюють ризики на етапі реалізації; друге – належний цифровий супровід роботи з даними. В дисертації І.В. Коновалюк запропоновано низку рішень, які дозволяють нівелювати суб'єктивну складову моніторингу, пов'язану з

персональними характеристиками фахівців і забезпечити досягнення максимального рівня його якості та інформативності, що є втіленням нового підходу до інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Отже, тема й мета дослідження І.В. Коновалюк, спрямовані на обґрунтування системи наукових положень щодо теорії і практики моніторингу діяльності бізнес-структур є актуальним завданням сьогодення, що характеризується високим рівнем затребуваності з боку бізнес-середовища.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконана відповідно до наукового напрямку кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів Національного університету «Львівська політехніка» - «Моделювання конкурентного підприємництва в системі положень концепції сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0120U100398). Представленою у дисертації довідкою засвідчено, що у межах цієї науково-дослідної роботи дисертантом побудовано модель моніторингу діяльності бізнес-структури.

Найбільш суттєві результати дослідження, що містять новизну

В дисертації І.В. Коновалюк отримано комплекс нових наукових результатів, спрямованих на формування та розвиток систем інформаційного забезпечення управлінської діяльності в бізнесі.

Новим науковим результатом теоретичного характеру є узагальнення концептуальних засад процесів створення та розвитку систем моніторингу діяльності бізнес-структур на основі уточнення сутнісних характеристик, взаємозв'язків між ними, конкретизації принципів і напрямів моніторингу. Автором обґрунтовано розвиток тлумачення змісту понять "бізнес-структура" (підприємницька структура), а компонентів поняття "система моніторингу діяльності бізнес-структури". Це надало авторці можливість структурувати систему моніторингу та виокремити ключові напрями її розвитку.

Результатом методологічного змісту є розроблена авторкою інтегрована система взаємозв'язків між факторами, що впливають на якість моніторингу

діяльності бізнес-структур. Авторкою виявлено зв'язки між факторами та сформовано кластери чинників на основі структурної та параметричної схожості, що стало основою для групування різноспрямованого кола факторів. Ця класифікація стала прикладним інструментом для розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності системи моніторингу діяльності бізнес-структури.

Результатами науково-методичної спрямованості є:

новий підхід до проектування структури системи інформаційно-аналітичного супроводу в процесі еволюції системи моніторингу діяльності бізнес-структури; ця модифікована модель сприяє підвищенню інформаційного рівня суб'єктів моніторингу при ухваленні коригуючих управлінських рішень, оскільки враховує взаємодії між ознаками та умовами еволюції системи моніторингу в контексті об'єкта розвитку;

вдосконалена модель моніторингу діяльності бізнес-структури, що базується на вертикально-структурній декомпозиції та дозволяє з достатнім рівнем періодичності оновлювати відповідність компонентів моніторингу інформаційним потребам суб'єктів управління.

Узагальнюючим науковим результатом прикладного характеру є удосконалений процес вибору управлінських рішень з метою покращення системи моніторингу діяльності бізнес-структури. Цей підхід представлений у форматі механізму, який враховує відносну значущість факторів впливу на формування системи моніторингу діяльності бізнес-структури, їх взаємозв'язки та пріоритетність, що дозволяє обирати оптимальні рішення з великої кількості альтернатив з урахуванням максимального потенціалу для поліпшення системи моніторингу, а також встановлювати послідовність їх реалізації.

Значення результатів дослідження для науки і практики

Наукове дослідження, виконане Коновалюк І.В. містить науково обґрунтовані методичні рекомендації, що можуть бути використані в роботі

бізнес-структур для розвитку системи моніторингу їх діяльності. Серед цих рекомендацій слід виокремити такі: метод формування інтегрованої системи взаємозв'язків між факторами, що впливають на якість моніторингу діяльності бізнес-структур; управлінський механізм вибору рішень щодо удосконалення системи моніторингу діяльності бізнес-структури; модель інформаційно-аналітичного супроводу процесу розвитку системи моніторингу діяльності бізнес-структури; модель моніторингу діяльності бізнес-структури через призму топологічного та метричного просторів. Отримані теоретичні та методичні положення, що доведені до рівня конкретних пропозицій, можуть бути успішно впроваджені в роботу бізнес-структур на практиці. Окремі результати дисертаційного дослідження використані в діяльності ТОВ «ТРЕЙД МАКСИМУМ» № 09/11-2 від 09.11.2022 року і ТОВ «Лінкс Лабораторії» № 763-8/7 від 11.11.2022 року, а також у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67-01-1135 від 19.09.2022 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків

Вивчення змісту дисертації є підставою для висновку щодо належного обґрунтування отриманих наукових результатів, що базуються на переконливих доказах, сформованих на основі загальнонаукових принципів і методів пізнання дійсності. Інформаційною основою дослідження стали праці вчених, які розглядають особливості теоретико-методичних інструментів формування та розвитку системи моніторингу діяльності бізнес-структур, а також їх практичне використання. Додатковими джерелами є законодавчі акти, методичні та нормативні матеріали, дані Державної служби статистики України, інформація від міністерств і відомств України, матеріали конференцій і семінарів, монографії, збірники та наукові статті, відкриті інформаційні платформи тощо.

Під час розв'язання поставлених у дисертації завдань авторкою використано методи конкретизації, узагальнення, формалізації,

систематизації, методи індукції та дедукції, системний аналіз, метод експертних оцінок, зокрема анкетування, індексний метод, методи математичного моделювання, інструментарій кластерного аналізу, інструментарій теорії множин і графічного моделювання, непараметричні методи аналізу, зокрема критерій Манна-Уїтні. Висновки та рекомендації дисертаційної роботи повною мірою відповідають визначеним завданням та змісту, що дозволяє вважати дисертаційну роботу завершеним науковим дослідженням.

Отже, висновки та рекомендації, які містяться у роботі І. В. Коновалюк, є відповідно обґрунтованими, що підтверджується використанням значного масиву статистичних даних, отриманих з офіційних інформаційних джерел. Матеріали дисертації обговорені на науково-практичних заходах, включаючи міжнародні конференції. Формулювання наукових положень, висновків і пропозицій у дисертації належать авторці. З наукових праць, опублікованих спільно з іншими авторами, у дисертаційній роботі використано ті положення, які є особистим внеском авторки.

Повнота викладу результатів дисертації у наукових публікаціях

За результатами досліджень опубліковано 14 наукових праць, серед яких: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 публікація у науковому періодичному словацькому виданні, котре включене до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті у зарубіжних журналах, які індексуються у наукометричній базі Web of Science, 4 матеріалів тез доповідей на науково-практичних конференціях, а також 1 колективна монографія.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Структура та обсяг дисертації відповідають вимогам МОН України щодо дисертацій, підготовлених на здобуття ступеню доктора філософії.

Дисертація складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків,

списку використаних джерел і додатків. Зміст розділів загалом розкриває хід розв'язання поставлених завдань.

У *вступі* окреслено актуальність теми дослідження, проаналізовано напрацювання сучасних науковців, які досліджують проблеми моніторингу бізнес-структур, окреслено мету та завдання наукового дослідження, узагальнено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

Дисертаційне дослідження фокусується на розширенні теоретичних та методичних аспектів у контексті формування та розвитку систем моніторингу бізнес-структур.

У першому розділі аналізується суть діяльності бізнес-структури як об'єкта моніторингу, визначаються компоненти системи моніторингу, а також принципи та функції, що лежать в основі її формування та розвитку.

Виявлено, що керівники бізнес-структур переважно створюють системи моніторингу для відстеження динаміки продажів та впливових факторів. Однак виникають проблеми, пов'язані із відсутністю моніторингу якості персоналу, що призводить до низької якості виконання працівниками своїх обов'язків. Дисертанткою розроблено комплекс показників для параметризації різних аспектів роботи персоналу.

Встановлено, що системи моніторингу бізнес-структур характеризуються багатофункціональною та декомпозиційною структурою через значну кількість об'єктів моніторингу. Основний акцент робиться на економічній ефективності, яка є головним об'єктом моніторингу, з фокусом на стійкості бізнес-структур до банкрутства. Зазначено, що виявлення ознак зміни стійкості до банкрутства може бути ключовим для прогнозування змін управлінської раціональності та відповідності діяльності цінностям сталого розвитку.

Обґрунтовано недосконалість методології систем моніторингу бізнес-структур, пов'язану з ототожненням понять «формування» та «розвиток». Виділено структурні, векторні і якісні принципи як характерні для цих етапів. Уточнення принципів і функцій становить основу для подальшого

удосконалення методико-прикладних аспектів формування та розвитку систем моніторингу бізнес-структур.

Другий розділ присвячений конкретизації цілей системи моніторингу діяльності бізнес-структур, структуризації джерел інформації та методів моніторингу, аналізу та оцінці впливу факторів, що впливають на створення системи моніторингу діяльності бізнес-структур. Аргументовано те, що оскільки основною метою моніторингу є визначення стану реалізації цілей бізнес-структури, перевірка їх актуальності та визначення необхідності регулювальних рішень, моделювання сукупності цілей бізнес-структури стає ключовою передумовою для створення системи моніторингу. Узгодження цілей моніторингу з цілями бізнес-структури передбачає узгодження цих цілей із цілями компонентів організаційної структури, цілями підрозділів бізнес-структури, цілями суб'єктів управління, а також цілями видів діяльності бізнес-структури.

Підтверджено, що заради уникнення суперечностей у встановленні та реалізації цілей необхідною є їхня формалізація на всіх рівнях управління, визначення послідовності формування цілей і конкретизації причинно-наслідкових зв'язків між ними. З огляду на принцип спрямованості на задоволення інформаційних потреб керівників бізнес-структури, вибір джерел отримання інформації і методів моніторингу стає ключовим завданням створення системи моніторингу. У конкурентному середовищі та в умовах підвищеного рівня інформатизації в бізнесі, змінюються інформаційні потреби суб'єктів управління. Це вимагає моделювання моніторингу для діяльності бізнес-структури, зокрема через топологічний та метричний простори, для постійної актуалізації відповідності компонентів моніторингу інформаційним потребам управлінців. Обґрунтовано, що якість моніторингу діяльності бізнес-структури значно залежить від чинників внутрішнього середовища підприємства. Інформація про сутність та характер цих чинників, взаємозв'язки між ними, а також їхня відносна значущість є важливою для забезпечення сприятливого внутрішнього середовища для діяльності бізнес-

структури з метою досягнення високої якості системи моніторингу. Авторкою застосовано інструментарій кластерного аналізу і графічного методу для побудови інтегрованої моделі зв'язків між чинниками, що впливають на створення системи моніторингу для діяльності бізнес-структур, та механізм комплексу заходів як ефективного інструменту управління якістю моніторингу діяльності бізнес-структур.

У третьому розділі визначено напрями коригування системи моніторингу функціонування бізнес-структур, розроблено рекомендації стосовно покращення механізму прийняття управлінських рішень щодо удосконалення системи моніторингу діяльності бізнес-структур та створено модель інформаційно-аналітичного супроводу процесу розвитку цієї системи.

Дисертанткою на основі критерію Манна-Уїтні обрано напрями розвитку систем моніторингу діяльності бізнес-структур. Аргументовано, що менші значення критерію Манна-Уїтні свідчать про достовірні відмінності між значеннями параметра у вибірках. Доведено, що чинники, такі як рівень кваліфікації суб'єктів управління, формалізованість управлінських процесів та автоматизація системи моніторингу, мають менший потенціал для удосконалення, порівняно з чинниками як поінформованість, дисциплінованість та вмотивованість суб'єктів управління.

Авторкою аргументовано, що вибір рішень щодо удосконалення системи моніторингу повинен відбуватись із урахуванням відносної значущості, взаємозв'язків і пріоритетності чинників, що впливають на формування цієї системи. Ця аргументація лягла в основу побудованої матриці переваг, яка визначає пріоритети у виборі рішень. Для практичного впровадження цієї матриці розроблено логічно-структурну схему реалізації обраних рішень щодо удосконалення системи моніторингу діяльності бізнес-структур.

Використовуючи теореми Хаусдорфа доведено, що розвиток системи моніторингу бізнес-структур характеризується кількома незалежними множинами, які разом сприяють прогресивному чи регресивному розвитку.

Підкреслено важливість взаємодії цих множин і факторів, що на них впливають, у формуванні можливостей розвитку системи моніторингу.

Результати дослідження узагальнені у висновках до розділів та в загальних висновках до дисертаційної роботи. Загальні висновки сформульовано у відповідності до поставлених завдань.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. В п.1.2 дисертації авторка піднімає тему первинних та вторинних об'єктів аналізу в системі моніторингу діяльності бізнес-структури. Наводяться аргументи на користь економічної прагматичності, яка орієнтує на максимізацію прибутку, а також справедливо підкреслюється егоїстичність цієї цілі, яка недостатньо узгоджується з принципами сталого розвитку. Для подальшого аналізу в цьому розділі роботи обрано показники прибутковості та фінансової стійкості. У зв'язку з цим очікуються пояснення під час захисту щодо ролі та впливу інших груп показників, які автор називає вторинними інтегральними об'єктами без конкретизації складових.

2. На стор. 92, 98 та інших авторка наводить результати проведеного експертного опитування, які використані для оцінювання частоти використовуваних бізнес-структурами методів моніторингу, чинників впливу на систему моніторингу тощо. Варто охарактеризувати коло експертів, залучених до аналізу особливостей моніторингу, їх експертний потенціал та умови проведення опитування.

3. В третьому розділі дисертації авторка систематизує ознаки та умови розвитку системи моніторингу діяльності бізнес-структур та аналізує вплив зацікавленості керівництва компанії у її зростанні, наявності зв'язку між цілями моніторингу та його результатами, між розробниками системи та користувачами, адаптацію баз даних до потреб користувачів, а також досягнення лінійної узгодженості результатів моніторингу з управлінськими рішеннями, що в сукупності характеризує об'єктивні очікування щодо результативності моніторингу. Разом з цим, аналіз змісту управлінського

впливу, який базується на використанні результатів моніторингу обмежується критикою інтуїтивного підходу та протиставленням йому школи наукового менеджменту Ф. Тейлора, Г. Ганта та інших дослідників-практиків цього періоду, що виглядає певним обмеженням в контексті формування повного переліку умов розвитку системи моніторингу діяльності бізнес-структур. На наш погляд, актуальним напрямом розвитку систем моніторингу є ідентифікація та врахування чинників, що використовують потенціал саморегулювання бізнес-структур на основі створення умов для суб'єкт-суб'єктної взаємодії, стимулювання інноваційної активності з використанням поведінкових інструментів, що є джерелом створення цінності та забезпечення динаміки бізнес-результатів в умовах нової економіки.

Загальний висновок

Виконана Коновалюк І.В. дисертація на тему «Формування та розвиток системи моніторингу діяльності бізнес-структур» є цілісним, завершеним науковим дослідженням, яке характеризується теоретичною і прикладною значущістю, а також науковою новизною. Основні положення дисертації, які складають її наукову новизну є достатньо обґрунтованими за допомогою наукових принципів і методів дослідження.

Визначена мета дослідження досягнута, а поставлені завдання виконано в повному обсязі. Анотація, структура й обсяг роботи відповідають чинним вимогам. Усі пункти наукової новизни опубліковано в друкованих працях авторки.

За змістом і обсягом, науковою новизною, практичним значенням одержаних результатів, ступенем упровадження результатів у практику дисертація Ірини Василівни Коновалюк, яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування за спеціальністю» 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства науки і освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від

12.01.2017 р. № 40 і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого КМУ від 12.01.2022 р. № 44. Усе це дає підстави для присудження Коновалюк Ірині Василівні ступеня доктора філософії зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Офіційний опонент,
професор кафедри економіки підприємства
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор економічних наук, професор

Лариса ШАУЛЬСЬКА

Лінійне засідання
вченої ради НАУ
Храульська Н.В.
13.11.2023р.

